

Küresel şehirde güvenlik sorunu

Davut Ateş

*Dış Ticaret Müsteşarlığı, Eskişehir Yolu, 06510 Ankara
e-posta: atesdavut@yahoo.com*

Özet

Modernitenin dünyayı bugün artık bir ‘‘küresel köy’’e dönüştürdüğü konusunda yaygın bir kanı bulunmakla birlikte, dünyanın halihazırdaki durumu ‘‘köy’’den ziyade ‘‘şehir’’ kavramıyla incelenmeye uygundur. Birçok olgunun yanında özellikle son dönemdeki gelişmelerle terör de artık ‘‘küresel’’ sıfatıyla birlikte anılmaya başlanmıştır. Terörün küreselleşmesi, dünya ölçeğindeki güvenliğin nasıl sağlanması gerektiği konusundaki soruları da arttırmıştır. Bu çerçevede içerisinde bu çalışmada, küreselleşmenin dünyayı dev bir köy değil tek bir şehir haline getirmekte olduğu; küresel şehirdeki insanların, toplumların, bölgelerin veya devletlerin karşılaştıkları güvenlik sorununun artık tek boyutlu -dışsal ve askeri- olmaktan çıkmaya başladığı; devletlerin egemenliğine dayalı mevcut uluslararası ilişkiler yapısının küresel şehirdeki güvensizliği arttırdığı; ve sonuçta küresel güvenlik sorunlarının aşılmasında dünyanın köy değil şehir olarak kavramlaştırılmasının daha elverişli olduğu iddia edilecektir.

Anahtar kelimeler: Küreselleşme, küresel şehir, güvenlik, devlet.

JEL kodları: F52, H56, H70, N90, O14, Y80.

1. Giriş

Küreselleşme olgusu, yaygın olarak ekonomik ilişkiler ağının ve sınırlar arasındaki bilgi akışının yoğunlaşması neticesinde dünyanın ortak bir zemin haline gelmesi biçiminde kavramlaştırılır (Robertson, 1992). Bu gelişmenin doğal sonucu olarak küresel çapta ortak bir bilincin ortaya çıktığı (Robertson, 1995) ve zaman içerisinde de bütün kürenin her alanda tek ve ortak mekan biçimini alacağı varsayılmıştır (Friedman, 1995). Küresel ölçekteki ortak mekanın daha çok ekonomik ilişkilerle somutluk kazandığı dikkate alınarak küreselleşme olgusu kimi zaman liberal ideolojiyle özdeşleştirilir. Çünkü sürecin insanların günlük hayatını en çok etkileyen yönü istihdam, üretim, ticaret ve tüketimdir. Ancak, sürece katılan aktörlerin çeşitliliği ve tercihleri böyle bir tek boyutluluğu kabul edecek cinsten değildir (Ateş, 2006). Ekonomik ilişkiler ağının yanında, çevre sorunları, insan hakları, güvenlik ve kültürel temsil gibi gelişmeler de küreselleşme

sürecini kendine özgü biçimde etkilemeye çalışmaktadır. Ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve daha birçok alanda kürenin ortak tek mekan olarak algılanması elbette bugün içinde bulunduğumuz dünya gerçeğinin belirli yönlerini açıklamaktadır. Bu kavramlaştırma kapsamında devletin güvenlik alanında klasik işlevlerini büyük ölçüde sürdüreceği öngörülmüştür. Zira güvenliğin en önemli ulusal çıkar olduğu ve küreselleşmenin bu alanı ulus devletlerin yetkisinden alamayacağı ileri sürülür. Ancak teröre “küresel” sıfatının eklenmesine yol açan 11 Eylül olayı (Salur, 2006: 161-8), güvenlik-dışı alanlardaki küreselleşme eğiliminin kaçınılmaz olarak güvenlik sorunlarını da küreselleştireceği, hatta güvenliğin klasik tanımlamalarında bir kısım kırılmalar meydana gelebileceğini göstermiştir.

Güvenlik sorunlarının insanlığın ortak yazgısını etkilemesi (Cohen ve Kennedy, 2000: 11) anlamında bir biçimde küresel nitelik kazanmaya başlamasıyla birlikte, modern ilişkiler ağının dünyayı bir “küresel köy”e (McLuhan, 1962) dönüştürdüğü yolundaki varsayımın geçerliliği tartışmaya açılmıştır. McLuhan’ın 1960’larda ortaya attığı ve günümüze kadar süren küreselleşme tartışmalarına damgasını vuran “küresel köy” kavramı, bilişim devriminin (Atasoy, 2007: 164) bir sonucu olarak dünyanın tek bir mekan olarak yoğunlaşmasını (Harvey, 1990) ve insanların birbirinden haberdar olmasını ifade eder. Günümüzde karşılaşılan küresel güvenlik açmazlarının aşılmasında kavramın üstlenebileceği işlevler ise sınırlıdır. Tarihin eski dönemlerine nazaran modernite sürecinin dünya çapındaki şehirleşmeyi tahrik ettiği, insanlığın gittikçe daha fazla şehirliliğe başladığı, dünya ölçeğindeki köy veya kırsal bölge nüfusunun istikrarlı biçimde azaldığı gerçekleri dikkate alındığında; tek ortak mekan durumuna gelen küredeki güvenlik sorunlarının çözümü “köy” değil “şehir” kavramlaştırmasını zorunlu kılmaktadır. Zira bugün küresel ağdaki baskın ilişkiler daha çok şehir ortamının zorunlu kıldığı biçimlerdir. Bununla birlikte “küresel şehir” olgusu tamamlanmış bir şey olmayıp, küreselleşmeye paralel biçimde oluşumu devam etmektedir.

Diğer yandan, küreselleşme süreci içinde karşılaşılan güvenlik sorunlarının artık klasik güvenlik kavramlaştırmasıyla tanımlanabilmesi imkanı da daralmıştır. Eski dönemlerde en azından gıda, giyecek ve barınak gibi temel ihtiyaçlarda büyük oranda kendi kendine yeten toplumlar için güvenlik sorunu genellikle dışsal bir konuydu. Başka toplumlardan kaynaklanabilecek istila, işgal, yağma, köleleştirme, sömürgeleştirme veya katliama maruz kalma gibi tehlikelere karşı alınan önlemler tamamen dışa dönüktür. Söz konusu tehditlerin ortaya koyduğu tehlike sonuçta toplumların fiziksel varlıklarına yöneliktir. Dışarıya karşı yeterli ölçüde tedbirler alınabildiği takdirde, temel ihtiyaçların içerdeki imkanlarla belirli oranda karşılanması güvenlik açmazı olarak ele alınmamıştır. Oysa bugünün dünyasında söz konusu temel ihtiyaçların karşılanması da dışarıyla bağlantılıdır. Bir diğer deyişle, güvenlik sorunlarının kapsadığı alan küreselleşmeye paralel biçimde genişleme eğilimindedir.

Modern dönemde vücut bulan ulus devlet aygıtı büyük ölçüde güvenliğin klasik tanımını üzerine bina edilmiştir. Toplumun varlığına dönük dış kaynaklı tehlikelere karşı güvenliğin sağlanması, devletin en temel işlevleri ve varlık nedenleri arasındadır.¹ Halbuki, küreselleşmeyle birlikte güvenliğin toplumsal yaşamda kapsadığı alanın genişlemesi doğal olarak ulus devletlerin dış güvenlikteki işlevinin hayatiliğini önemsizleştirmektedir. Üstelik dış güvenlik konusunun devletlerin var oluşundaki meşrulaştırıcı işlevinin devamı, küresel şehir olgusuyla da çelişkilidir. Bu nedenle, egemen ulus devletlerden oluşan uluslararası ilişkiler yapısı küresel güvenlik açmazlarının çözümünde bizatihi engel konumuna gelmeye ve küresel güvensizliği teşvik etmeye başlamıştır. Terör, işsizlik, insan kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği, salgın hastalıklar, nükleer tehdit gibi küresel sorunların çözümü egemen devletlerin katılımıyla kurulan hükümetler arası örgütlerden beklenmektedir. Ancak, bunların sahip olduğu kuruluş ve çalışma zihniyeti klasik güvenlik anlayışı eksenindedir ve ortaya çıkmakta olan küresel şehrin gereklerine uygun değildir.

Küreselleşmeyle birlikte çeşitlenen ve yapısal dönüşüm geçiren güvenlik sorunlarının aşılması, içinde bulunduğumuz dünyanın tek bir şehir biçiminde algılanmasıyla yakından ilgilidir. Modernitenin en önemli sonuçlarından biri, tarihin hiçbir döneminde görülmeyen çapta şehirleşmeye yol açmasıdır. Bu kapsamda, küreselleşmenin modernitenin bir uzantısı olduğu (Giddens, 1990: 63) dikkate alınarak, küreselleşmeye paralel biçimde yaygınlaşan güvenlik sorunlarının da şehir kavramı ekseninde ele alınması gerekmektedir. Kürenin artık tek bir şehir biçimine bürünmeye başladığı gerçeğinin göz önüne alınması ve bazı ülkelerin imparatorluk kurma girişimi ile diğer bazılarının ulus-altı etnik siyasal yapılara kayma özlemlerinin bu çerçevede değerlendirilmesi; içinde yaşadığımız dünyanın daha güvenli hale getirilmesi arayışında yol gösterici olabilecektir.

Bu çerçeve içerisinde bu çalışmada, küreselleşmenin dünyayı dev bir köy değil tek bir şehir haline getirmekte olduğu; küresel şehirdeki insanların, toplumların, bölgelerin veya devletlerin karşılaştıkları güvenlik sorununun artık tek boyutlu -dışsal ve askeri- olmaktan çıkmaya başladığı; devletlerin egemenliğine dayalı mevcut uluslararası ilişkiler yapısının küresel şehirdeki güvensizliği arttırdığı; ve sonuçta küresel güvenlik sorunlarının aşılmasında dünyanın köy değil şehir olarak kavramlaştırılmasının daha elverişli olduğu iddia edilecektir.

2. Küresel şehir

Varsayım 1: Küreselleşme dünyayı köy değil tek bir şehre dönüştürmektedir.

¹ Devletin iç güvenliğin sağlanmasındaki işlevi de hayati olmakla birlikte, “ulus-devlet” tamlamasındaki “ulus”un çağrıştırdığı milliyetçi meşrulaştırma modern devletlerin oluşumunda ve hayatta kalmasında daha işlevseldir. Bu yüzden, diğer uluslara karşı ulusun güvenliğinin sağlanması modern devletlerin en önemli varlık nedenlerinden biridir.

Günümüzde herhangi bir şehir bazı kriterler göz önüne alınarak - dışarıya açıklığı, sakinlerinin çok ulusluluğu, ticaret merkezi olması, dünya finans ağına bağlı bulunması, küresel ekonominin merkezlerinden biri olması gibi- (Sassen, 2000; 2001)² “küresel şehir” biçiminde nitelendirilmektedir. Ancak bu çalışmada incelenecek olan “küresel şehir”, kürenin ortak bir yaşam alanı şeklinde tek bir şehir olarak kavramlaştırılmasına ilişkindir. Birincisinde, küresel sistemdeki yerleşim birimlerinden herhangi birisinin sistem ile kurmuş olduğu bağlara bakılarak, “küresel” sıfatı bu birimin dünyadaki önemine atıf yapmak için kullanılmaktadır. Oysa ikincisinde tanımlanan “küresel şehir” kavramı, ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel veya başka alanlarda dünya ölçeğinde yoğunlaşan ilişkiler ağının küreyi tek bir yaşam alanına dönüştürmesi nedeniyle yapılan “küresel köy” tanımlamasına daha uygun bir alternatif olarak önerilmektedir.

İçinde bulunduğumuz dünyanın bir kısım nitelikleri göz önüne alındığında, küreselleşme sürecinin dünyaya vermekte olduğu yeni biçimin “küresel köy” değil “küresel şehir” kavramıyla nitelendirilmesi daha uygun düşmektedir. Bu durumun birçok gerekçesi olmakla birlikte burada iki konu üzerinde durulacaktır. *Birincisi*, insanların yaşadığı mekanın getirdiği zorunluluklardır. Küresel ilişkiler ağının dayanağında modernite yer almaktadır. Küreselleşme, modern sürecin bugün geldiği noktadır (Giddens, 1990). Dolayısıyla küreselleşme modern bir olgu olan şehirleşmeyle iç içedir (Friedman, 1986; Savitch ve Kantor, 2002). Tönnies tarafından yapılan cemaat/cemiyet ayırımında (Aydoğan, 2000) cemiyet modern kısma, dolayısıyla modernin gelişimi içinde vücut bulan şehir toplumuna işaret eder. Şehirde ilişkiler resmidir, zaman ölçütü daha hassastır ve sakinlerin birbirleriyle iletişimde para merkezli ekonomik ilişkiler baskındır.³ Küreselleşmenin en önemli boyutlarından birini oluşturan sanal dünyaya girmek için bile her insan bir ID’ye ihtiyaç duyar. Sanal ID olmadan şehrin kapılarından içeri girilmesi mümkün değildir.⁴ Oysa küreselleşmenin “köy” biçiminde kavramlaştırılması, sürecin dayanağının ve bugünkü ilişki biçimlerinin görmezden gelinmesine yol açar. Köydeki ilişkiler gayri resmidir, kişiyi tanıtıcı bir ID’ye ihtiyaç yoktur ve ekonomik ilişkiler para yerine takasa dayalıdır. Bu yüzden her şeyden önce modernlik

² Herhangi bir şehrin küresel ağla ilişkisinin yoğunluğuna bağlı olarak diğer bazı araştırmacılar “küresel şehir” kavramı yerine “dünya şehri” (Friedman, 1986), “mega şehir” (Castells, 2000) gibi kavramlar kullanırlar.

³ Örneğin, Friedman (1986) “dünya şehri”ni tanımlarken, şehir ile küresel ekonomik ağ arasındaki ilişkilerin yoğunluğunu önemli bir ölçüt olarak alır. Benzer ilişkilendirme Sassen’in (2000; 2001) “küresel şehir” sınıflamasında da vardır.

⁴ İnternet’in bugünün dünyasındaki konumu “küresel şehir ağı” (global city network) olarak kavramlaştırılır. Bu ağ içerisindeki her bir hareket veya bağlantı hizmet sunucular vasıtasıyla yapılan yasal sözleşmeler üzerinden gerçekleştirilmektedir (Slabbert, 2006). Sanal dünyadaki bu resmîlik ve iletişimin parasal dayanağı şehre özgü bir olgudur.

ve şehirleşme ölçütleri kapsamında, kürenin bugünkü durumunun “küresel şehir” kavramıyla ifade edilmesi gerekir.⁵

İkincisi ise, belirli bir yerde yaşayan sakinler arasındaki paylaşım oranının mekanın ölçeğine bağlı olarak öne çıkardığı farklılıktır. Ekonomik durum, kültürel zenginlik, eğitim seviyesi, kimlik tanımı, sosyal veya siyasal statü gibi noktalardan “köy-şehir” ayırımına bakıldığında ve küreselleşme bu çerçevede değerlendirildiğinde; ortak tek yaşam alanı şekline gelen mekanın köyden ziyade şehre benzediği ortaya çıkar. Ekonomik, kültürel, sosyal veya siyasal varlıkların köydeki paylaşım oranıyla şehirdeki paylaşım oranları birbirinden oldukça farklıdır. Anılan varlıkların köydeki paylaşımı birbirine çok uzak olmayan uçlar arasında yer alır. Köydeki en zengin ile en fakir,⁶ en kültürlü ile en kültürsüz, en eğitilmiş ile en eğitimsiz, en yetkili ile en yetkisiz arasındaki farklar köyün yer aldığı mekanın ölçeğine bağlı olarak çok küçük seviyelerdedir. Halbuki, aynı alanlarda şehirde var olan farklar çok daha büyüktür. Sosyal sınıflar arasındaki kutuplaşma daha belirgindir (Hamnett, 1994). Bu yüzden, tek yaşam alanı olan küresel mekanı tanımlayıcı doğru niteleme “şehir”dir. Zira gelişmiş ülkeler ile gelişmemiş bölgeler arasındaki ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal farklar herhangi bir şehirdekini hatırlatmaktadır. Üstelik, küresel şehrin mekanı bütün dünyayı kapsamakta olduğundan, söz konusu farklar genişleyen ölçeğe bağlı olarak çok daha fazla keskinleşmektedir.⁷

Mekanın yoğunlaştığı, bölgeler arasındaki mesafelerin fiziksel önemini kaybettiği, zamanın olabildiğince önem kazandığı ve güvenlik sorunlarının ortaklaştığı küreselleşme içinde dünyanın tek bir yaşam alanı olarak kavramlaştırılması mümkündür. Söz konusu alandaki ilişkilerin dayanağını sonuçta modernite paradigması oluşturmakta (Albrow, 1996: 86) ve mekanın sakinleri arasında her alandaki paylaşım olabildiğince eşitsiz bulunmaktadır. Bundan dolayı, bu biricik mekanın tek bir şehir olarak ele alınması daha makul görünmektedir. Küresel şehir birçok mahallelerden

⁵ Ancak bu, dünya çapında tek bir ulus olduğu ve evrensel kültür (O’Sullivan, 1998) yaratıldığı anlamına da gelmez. Küresel şehir, modern şehirlerde var olan kozmopolitliğe sahiptir ve sakinleri de ülkesizleşmektedir (Ataman, 2001).

⁶ Köy mekanında dilenciye pek nadiren rastlanır iken, dilenciler sayısal anlamda şehrin önemli sakinlerindedir. Her ne kadar bunun en önemli nedeni daha fazla yevmiye toplamalarında şehrin dilencilere uygun ortam sunması olsa da, varılan sonuç dilencililiğin daha çok şehre özgü bir meslek olduğudur. Bu örneğin küresel şehre uyarlanması mümkündür. Bugün birçok azgelişmiş ülke nüfusu hayatta kalmak için gerekli gıda konusunda dış yardıma muhtaçtır. Küresel ölçekteki adaletsiz paylaşım (Beck, 1992: 41) ortaya çıkmakta olan yeni mekanın şehir olduğunu ve sorunların bu pencereye ele alınması gerektiğini gösterir. Zira küresel şehrin etrafında gittikçe yaygınlaşan varoşlar -geri kalmış ülkelerin de kendi ölçeklerinde şehirleşmesi-, şehre özgü mesleklerin ortaya çıkışına zemin hazırlamaktadır.

⁷ Bugün birçok gelişmiş ülkede örneğin eşcinsel evliliklerin yasal olarak tanınması bireysel bir hak olarak talep edilirken ve bazılarında kabul görürken, birçok Afrika ülkesinde her yıl milyonlarca insan açlıktan ölmektedir. Bu durum, sahip olduğu ölçek oranında sakinleri arasında çeşitli alanlarda yarattığı farklılıklar ile kendini dışı vuran şehrin gelişiminde küresel şehrin varılan en uç noktayı temsil ettiğini doğrulamaktadır.

oluşmaktadır.⁸ Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Japonya gibi birkaç gözde mahalleyle birlikte, orta hallilerin yaşadığı çevre mahalleler de bulunmaktadır. Bu orta mahalleler gelişmekte olan ülkeler olarak tanımlanır. Çevre mahallelerin dışında da şehrin varoşları veya banliyöleri vardır. Bunlar da gelişmemiş veya geri kalmış ülkeler olarak anılır.⁹ Şehirlerin çevreye doğru genişleme eğilimi taşıdığı düşünüldüğünde (Kleyman, 2007), küreselleşmenin dünyayı götürmekte olduğu noktanın tek bir şehir olarak kavramlaştırılması olasıdır.

Modernite sürecinin dinamikleri -sanayileşme, şehirleşme, maddileşme, laikleşme gibi- sonucunda bugün tanık olunan küreselleşmenin yaratmakta olduğu dünyaya tek bir yaşam alanı olarak bakılması ve bu alanın şehir penceresinden değerlendirilmesi zorunluluğu; uluslar, devletler veya başka sosyal birimler arasındaki fiziksel sınırların her geçen gün belirsizleşmesinden kaynaklanmaktadır. Sınır artık kürenin sonuna yaklaşmıştır. Ülkeler ve bölgeler arasında eskiden var olan zamana bağlı mesafeler ortadan kalkma eğilimine girmiştir. Devletlerin fiziksel sınırları önemini yitirdikçe; ulus, toplum, etnisite, devlet ya da bölge olarak tanımlanan her birim küresel şehrin içinde bir mekanda konuşlanmaktadır. Eskiden şehirlerin ortaya çıkışı insanların fiziksel olarak gelip bir yere yerleşmeleriyle mümkün olmuştur. Oysa küresel şehrin ortaya çıkışında artık böyle bir süreç yoktur. Küresel şehrin var oluşu, fiziksel göçlerden ziyade modernitenin getirmiş olduğu teknolojik imkanların fiziksel mesafeyi ortadan kaldırmasının bir sonucudur. Modern şehrin tüketim kültürü ve yaşam standardı gibi değerleri küresel şehrin merkezinden kenar mahallelere doğru genişlemektedir (Kleyman, 2007). Benzer biçimde insanların iş ve daha iyi bir yaşam için yöneldikleri coğrafya da bu şehrin merkezidir. Küreselleşmeyle birlikte insanlar kendilerini küresel şehrin bir yerinde bulmuşlardır, ancak içinde buldukları ulus devlet modelli siyasal yapı nedeniyle hareket yetenekleri sınırlıdır.

Şehrin tekilleşmesi, şehirlerin çokluğu çerçevesinde toplumsal yaşamda yer edinmiş olan bir sürü kavramın da gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin, yabancı, sınırların veya surların kutsallığı, iç/dış, ülke, milliyet gibi. Bütün insan soyu tek bir şehirde toplanmakta olduğuna göre, artık bunlar arasında “yabancı” kavramının kullanılması işlevsel değildir. Zira “yabancı”, başka şehirlerin de var olduğu bir ortamda, birinin ait olmadığı öteki şehirlerden birinde bulunması ve yerli halkın onun bu konumunu bilmesi durumudur. Oysa küresel şehirle birlikte

⁸ “Küresel şehir” olgusu olmuş bitmiş bir sonuç olarak kabul edilemez. Bir süreç olarak küreselleşme devam ettiği ölçüde, küresel şehrin oluşumu da devam edecektir. Çalışmada geçen “küresel şehir” kavramı küreselleşme sürecine bağlı biçimde oluşmakta olan yeni mekanı tanımlamak için kullanılmıştır.

⁹ Gelişmiş ülkeler ile gelişmemişler arasında her alandaki farklar elbette küresel şehrin niteliklerinden biridir. Ancak bu durum, gelişmiş ülkelerdeki belli sosyal sınıfların da mahrum kesimler içinde yer alıyor olmasıyla çelişkili değildir. Küresel şehrin gözde mahallelerinde de sonuçta alt kesimleri oluşturan dışlanmışlar mevcuttur.

şehirlerin çokluğu artık son bulmakta olduğundan, bu biricik şehirde hiç kimsenin kendisini yabancı gibi görmesi veya başkalarının onu böyle algılaması diye bir şey söz konusu değildir. Dolayısıyla küresel şehirdeki ilişkiler, birbirine yabancı şehirler arasındaki ilişkilerden farklı olacaktır.¹⁰ Bu nedenle, halihazırda küresel şehrin sokakları arasında devletler bazında var olan sınırlar şehir tanımına artık uygun düşmemektedir. Yapılacak denetim şehrin giriş ve çıkışlarında olmalıdır, ki böyle bir durum birden çok şehir bulunması halinde geçerlidir. Aynı şekilde, şehrin içi veya dışı gibi tanımlamalar da şehrin küresel ölçekte tekilleşmesiyle birlikte geleneksel anlamını yitirmektedir. Bu kavramların kullanılabilmesi doğru bağlam artık küre ile küre-dışı ayrımıdır.

3. Ortaklaşan çok boyutlu güvenlik

Varsayım 2: Güvenlik tek boyutlu -dışsal ve askeri- niteliğini kaybetmekte ve ortaklaşmaktadır.

Egemen ulus devletlerden oluşan uluslararası ilişkiler düzeninde güvenlik konusu daha çok dışarıyla bağlantılı olarak ele alınır. Devletin iç güvenliği egemen konumundan kaynaklanan yetkileriyle büyük ölçüde çözüme kavuşturduğu varsayılır. Zaten devletin en önemli varlık nedenlerinden biri, aksi halde toplumda baş göstermesi muhtemel doğal durum tehlikesinin bertaraf edilmesidir (Hobbes, 1991). Bu kavramlaştırmada ele alınan güvenlik, her şeyden önce insanın “korku ve tehlikelerden uzak olma” durumunu ifade eder (Erhan, 2001: 78). Güvenlik hem fiziksel varlığa hem de psikolojik sağlığa ilişkindir. Ancak güvende olan insan öteki eylemlerini ifa edebilir. Güvenliğin korku ve tehlikenin yokluğuyla özdeşleştirilmesi, ardından bunun sağlanmasında devletin üstlenmiş olduğu rolün tanınması, güvenliği dolaylı biçimde devletin varlığıyla ilgili bir konu haline getirir. Güvenlik devletle ilgili bir konu olduğunda, bunun gerçekleştirilmesi de doğal olarak öteki devletlere rağmendir. Zira herhangi bir devlete dolayısıyla onun sahip olduğu insan topluluğuna yönelik tehlikelerin başka devletlerden geldiği kabul edilmiş olur. Sahip olunan egemenlik nedeniyle, tanımlanmış ulusal sınırlar içerisinde devlete veya topluma köklü bir güvenlik tehdidinin gelmeyeceği varsayılır. Ortaya çıkabilecek ve vatandaşların hayatlarını riske atabilecek tehlikeler egemen devlet tarafından bir biçimde bertaraf edilmektedir. Oysa sınırın ötesinden gelebilecek tehlikeler daha yaşamsaldır. Bir başka devletçe işgal edilmek, sömürülmek, köleleştirilmek veya yağmalanmak ya da katliama uğramak hem devletin hem de toplumun sonunu getirebileceği gibi, bunlara mensup bireylerin de hayatlarını daha fazla tehlikeye atabilecektir. Ulus devlet paradigması içerisinde güvenliğin dışarıyla bağlantılı bir konu olarak -ulusal güvenlik- ele alınması kaçınılmaz olarak savunma ve askeri

¹⁰ “Küresel şehir” kavramlaştırması mekan anlamında insanlığın tek bir yerde toplanmış olduğuna işaret eden “küresel toplum” (Albrow ve King, 1990; Held, 1995; Spybey, 1996) tanımlamasıyla uyumludur.

önlemlerin ön planda tutulmasına zemin hazırlar. Bu nedenle güvenlik konusu devletle ve devletin dışarıya karşı aldığı savunma önlemleriyle özdeşleştirilir. Burada kısaca özetlenen klasik güvenlik tanımlaması aktör bazında bireyseldir. Bir diğer deyişle herkes sadece kendi güvenliğinden sorumludur ve bunu sağlayabildiği takdirde varlığını devam ettirme şansına sahiptir.

Küreselleşme birçok riski beraberinde getirmiş (O’Sullivan, 1998) olmakla birlikte, bunların en önemlilerinden biri insanın fiziksel varlığını ve psikolojik huzurunu ilgilendiren güvenlik alanına ilişkindir. Küreselleşmeyle birlikte bireyseldir güvenlik anlayışı kökten değişmeye başlamıştır. Zira küresel sorunlar artık belirli bir aktörün sorunu olmaktan çıkmış ve herkesi ilgilendirir hale gelmiştir. Bu nedenle küreselleşmeyle beliren yeni durumu “risk toplumu” (Beck, 1992) biçiminde kavramlaştırmak şaşırtıcı değildir. Örneğin, sanayileşmenin bir sonucu olarak ekolojik sistem bozulmakta, iklimler düzensizleşmekte, tarıma elverişli araziler ya sanayi kirliliği veya düzensizleşen yağışlar nedeniyle kullanılamaz hale gelmekte ya da eşitsiz rekabet koşulları nedeniyle birçok bölgedeki geleneksel tarım ekonomik gerekçelerle işlevsiz kalmaktadır.¹¹ Önceleri en azından gıda, giyecek ve barınak gibi yaşamın temel gereklerinde kendine yeten toplumlar gittikçe bu yeterliliklerini kaybetmektedir. Bunun doğal sonucu elbette bugün tanık olunan karşılıklı bağımlılıktır. Hayatta kalmak için en temel gerekler konusunda toplumlar artık birbirine daha bağımlı duruma gelmiştir. Bağımlılık ilişkisi çoğu kere modernleşmenin ve küreselleşmenin nesnel bir sonucu olarak sunulur. Böylece, toplumların bugün sahip olduğu sorunların ancak bu sürece katılarak çözülebileceği iddiasına zemin hazırlanır (Özer, 2008). Halbuki söz konusu bağımlılık nesnel olmaktan öte, modernleşmenin kurallarını koyanların ve bu kuralları belirli politikalar/stratejiler yoluyla uygulayanların yaptığı tercihlerin bir sonucu olarak da ele alınabilir.

Güvenlik konusu her şeyden önce hayatta kalmakla ilgiliyse, temel ihtiyaçlarda birbirine bağımlı olan toplumların güvenliği sadece dışsal ve askeri olarak algılama imkanı kalmamıştır. Yeterli besin bulunamaması veya piyasa koşulları gereği besin fiyatlarının aşırı yükselmesi binlerce insanın hayatını tehlikeye atıyorsa, bu durum hem dünyanın tek bir yaşam alanı olduğunu hem de güvenliğin artık dışsal ve askeri değil içsel ve toplumsal niteliğe büründüğünü gösterir. Buna benzer başka örnekler vermek de

¹¹ Tarımsal ürünler konusunda elbette inorganik tarımın altının çizilmesi gerekiyor. Bir tarafta artan dünya nüfusunun ihtiyaç duyduğu ürünlerin yetiştirilmesinde gerekli olan inorganik katkıları, diğer yanda birçok yeni hastalığın da nedenleridir. İnsanın her şeyden önce bedensel olarak hayatta kalması biçiminde algılanan güvenlik çerçevesinde şu sorunun önemi biraz daha artmaktadır: Bir insanın hemcinsi tarafından öldürülmesi ile aynı insanın inorganik ürünlerden kaynaklanan nedenle hayatının son bulması veya yıllarca sürececek hastalığa maruz kalması arasında güvenlik boyutu itibarıyla ne tür farklar vardır? Klasik anlayışta birincisi güvenlik kapsamında ele alınırken, ikinci boyut hala pazarın istenmeyen bir yan ürünü biçiminde değerlendirilir ve dolaylı olarak bir başka sektörü beslemeye başlar -ilaç sanayi-. Oysa dünya nüfusunu besleyecek yeterli ürün elde edilmesi ile eşzamanlı olarak birçok hastalığın insanların hayatını tehdit eder duruma gelmesi aslında yeni bir “güvenlik açmazı” olarak tanımlanabilir.

olasıdır (nükleer teknoloji, insan kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği, istihdam, küresel terör gibi). Bu örneklerin hepsindeki ortak nokta, bu alanlardan kaynaklanan güvenlik sorunlarının belirli bir ülke veya bölgeyle sınırlı kalmayacağıdır. Herkesi içine alan bir sorunun dışsal olarak değerlendirilmesi artık olası değildir.¹² Ayrıca, bu sorunlar klasik anlamıyla askeri önlemlerle alt edilebilecek türden de değildir. Dolayısıyla, küreselleşme sürecinin gelişimine paralel olarak güvenlik, küresel çapta her geçen gün daha fazla ortaklaşmakta, bireyselci niteliği önemsizleşmekte ve askeri önlemler dışındaki seçeneklerin düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Güvenlik algılamasının “ulusal”dan “beşeri güvenlik”e (human security) doğru kayması bu değişimlerin bir sonucudur. Yeni kavram daha çok açlık, hastalık, suçlar, baskı gibi sorunlardan uzak olmaya işaret eder (UNDP, 1994:3). Birçok getirisinin yanında, küreselleşme bir bütün olarak insanlığa yeni tehditler de getirmiştir (UNDP, 1999:3).

Küreselleşmeyle birlikte her alanda ortaya çıkan karşılıklı bağımlılık ve buna paralel olarak güvenliğin de çok boyutlu bir nitelik kazanarak bütün insanlığı içine alacak biçimde küre-içi bir konu şekline gelmesi ve askeri boyutu aşmaya başlaması, küreselleşmenin yaratmakta olduğu yeni mekanın küresel şehir kavramı ekseninde incelenmesini gerektirmektedir. İnsanların veya toplumların fiziksel varlığı ve psikolojik sağlığını tehdit eden her bir sorun artık küresel şehrin iç güvenlik konusu olmaya başlamıştır. Güvenliğin küresel çapta içsel boyut kazanmış olması nedeniyle sorunu tanımlayacak kavram “küresel şehrin güvenliği” değil “küresel şehirde güvenlik”tir. Birincisi dışarıdan gelebilecek tehditleri anlatırken, ikincisi içerdeki tehditleri çağırır. “Atina’nın güvenliği” kavramı Atina’ya yönelik olarak öteki şehirlerden kaynaklanabilecek tehlikelere işaret ederken, “Atina’da güvenlik” kavramı bizzat Atina’nın içinden doğabilecek tehlikelere ilişkindir. Küresel şehir durumunda artık Atina’nın dışında başka bir şehir kalmamak üzeredir. Bütün dünya tek bir Atina’da toplanmaktadır.¹³

¹² Giddens (1990: 92) bu durumu anlatırken “ontolojik güvensizlik” kavramını kullanır.

¹³ Bulaşıcı hastalıklar mal ve insan hareketiyle ülkeler arasında hızla yayılabilmektedir. Veya tarımda ya da gıda sanayinde inorganik katkılarla üretilen ürünler bütün dünyada dolaşımında olduğundan, bunlara bağlı hastalıklar da kolayca yayılmaktadır. Ya da 1986 yılındaki Çernobil kazasının gösterdiği gibi bir ülkedeki radyoaktif zehirlenme hem doğrudan hem de dolaylı olarak bütün küreyi etkileyebilmektedir. Ayrıca üretim, pazarlama, satış, finans, kredi, sigorta gibi ekonomik faaliyetler de küreselleşmiş ve ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisi pekişmiştir. Örneğin, 2007 yılında ABD’de ipotekli konut sektöründe başlayan sorunun 2008 yılında finans sektörüne sıçraması ve küresel bir kriz şekline bürünmesi şaşırtıcı değildir. Finans krizinin belirli bir süre sonra reel sektörü de içine alması halinde, bu durumdan dünyadaki herkesin kendi payı kadar etkilenmesi olağandır. Tıpkı 2000-2006 arasında küresel ekonomideki istikrarın bütün ülkelerin büyümesine, dolayısıyla insanların hayatlarına olumlu katkı yaptığı gibi. Bu örnekler, olumlu veya olumsuz sonuçlarıyla birlikte bütün insanlığın tek bir Atina’da toplanmakta olduğunu doğrulamaktadır. Elbette olumsuz kısımda yer alan sorunlar şehirdeki herkesin her boyuttaki güvenliğini yakından ilgilendirmektedir.

4. Değişen güvenlik sorunu ve devletler

Varsayım 3: Devletler ve mevcut uluslararası sistem küresel şehirdeki güvensizliği arttırmaktadır.

Güvenliğin sağlanması, biçimi farklılıklar taşısa bile (kabile, şehir, imparatorluk, ulus devlet) herhangi bir toplumdaki siyasal erkin (devlet) en temel işlevleri arasındadır. Devletin varlığı sayesinde insanların herkesin herkese karşı savaş halinde olduğu doğal durumdan kurtulduğu varsayılır (Hobbes, 1991). Sahip olunan kanun koyucu yetki (Schmitt, 1985: 36) yoluyla önce toplum içindeki güvenlik tesis edilir, ardından da topluma dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı önlemler alınır. Şehir devletlerini çevreleyen surlar dışarıya karşı alınan önlemlere tipik bir örnektir. Şehrin dışı yüksek duvarlarla çevriliyordu. Duvarların içindeki güvenlik şehrin yöneticisi tarafından temin ediliyordu. Şehri çevreleyen surlar şehrin savunmasında önemli bir işleve sahipti. Modern dönemde devletler arasındaki sınırlar egemen ulus devletlerce tanımlanmıştır. Devletin içi tıpkı bir şehir gibi düşünülmüştür. Dışarıdan gelebilecek tehlikeler de, devletin sınırlarına yüklenen kutsallık -ulusal kimlik ve milliyetçi değerler- (Nisbet, 1981) yoluyla savunulmaya çalışılmıştır. Ulus devletin sınırlarının kutsallığı eski şehir surlarının sahip olduğu işlevi üstlenmiştir. Ulus devletin varlığı ve kurulum biçimi topluma istikrar, tahmin edilebilirlik, güvenlik ve fiziksel rahatlık sağlamaya dönüktür (Long, 1977: 118). Sınırların kutsallığı uluslararası ilişkilerde devletler tarafından tanınmış olduğundan, her bir ulus devlet ayrı bir şehir gibi hayatını devam ettirmeye çalışmıştır. Uluslararası ilişkilerin gereklerine göre politikalar belirleyebilen ve önlemler alabilen devletler dış güvenliklerini temin etmişlerdir (Morgenthau, 1992; Waltz, 1979).

Oysa küreselleşmeyle birlikte ulusal sınırların zihinlerde işgal ettiği kutsallık aşınmakla kalmamış, bilgi teknolojilerinin bir sonucu olan e-devlet gibi uygulamalarla¹⁴ devletin fiziksel varlığı adeta görünmez olmaya yüz tutmuştur. Hala coğrafi sınırlar ve kontroller olmakla birlikte; haberleşmenin, haberleşme teknolojileri yoluyla bir kısım fikirlerin veya değerlerin sınırlar arasındaki hareketini kontrol etme imkanı fiilen ortadan kalkmıştır. Çok boyutlu bir nitelik kazanmaya ve küresel çapta ortaklaşmaya başlayan güvenlik açmazlarının (Erhan, 2001: 86-7) halihazırdaki ulus devletlerden oluşan uluslararası ilişkiler düzeni içerisinde nasıl çözüme kavuşturulacağı önemli bir sorun olarak belirmiştir.

Sorunların çözümünde birbiriyle bağlantılı iki belirsizlik bulunmaktadır. *Birincisi*, mevcut haliyle ulus devletlerin yeni güvenlik açmazlarına çözüm bulma konusunda ne kadar yetenekli olduğudur. Gıda, sağlık, istihdam, nükleer tehdit, terör, insan kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği ve çevre kirlenmesi gibi sorunların küreselleşen dünyada ulusal sınırları

¹⁴ Bu türlü uygulamaların özellikle gelişme yolundaki ülkelerin dışarıda üretilmiş olan hizmetleri daha kolaylıkla almalarına yarayan bir araç olduğu ileri sürülür (Törenli, 2005: 218.)

aştığı bir gerçektir. Bu kapsamda, herhangi bir ulus devletin kendi vatandaşlarının güvenliğini sadece kendisi tarafından alınacak önlemlerle sağlayamayacağı açıktır. Devletin küreselleşen dünyadaki güvenlik sorunlarının aşılmasında taşıdığı belirsizlik (Ohmae, 1990) doğal olarak sahip olduğu saygın konumun aşınmasına da neden olmaktadır. Belirsizliğin *ikinci* boyutunu hükümetler arası girişimlerin küresel güvenlik sorunlarının çözümünde ne ölçüde etkin oldukları oluşturur. Egemen devletlerden oluşan uluslararası ilişkiler düzeninde, yeni sorunları tek başına aşma yetersizliği bariz olan devletin, sistemdeki öteki devletlerle ortak hareket etmeye yönelmesi doğaldır. Devletlerin ortak hareketleri çoğu durumda uluslararası örgütlerin kurulması biçiminde kendini gösterir. Ancak, her örgütün kurucu üyelerinin egemen devletler olduğu ve bunların devletlerden bağımsız politika belirleme ve uygulama imkanları olmadığından, söz konusu örgütlerin küresel sorunlara çözüm bulma gücü bizzat devletin sahip olduğu sınırlılıklar tarafından kısıtlanır. Dolayısıyla, yeni güvenlik açmazları karşısında bireysel anlamda devletlerin ve kolektif olarak da uluslararası örgütlerin sahip oldukları yeteneksizlikler birbirine benzer belirsizlikler yaratmaktadır. Ayrıca, oluşturulan örgütlerde kuzey-güney bağlamındaki temsil yetersizliği (UNDP, 1999: 8) bunların etkinliğini daha da azaltmaktadır.

1. varsayıma göre, küreselleşmenin mekanı daralttığı ve bütün dünyayı tek bir şehre dönüştürmekte olduğu; 2. varsayıma göre de, küresel şehirdeki güvenlik sorunlarının hem dünyadaki herkesi ilgilendirmesi anlamında ortaklaştığı hem de toplumsal yaşamın her alanını kapsayacak biçimde çok boyutlu nitelik kazandığı savları çerçevesinde, egemen devletlerin hüküm sürdüğü mevcut uluslararası ilişkiler yapısının küresel şehirdeki güvenliğin gereklerine uygun olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.¹⁵ Zira insanlığın yaşadığı mekan tekilleşirken, mekan üzerinde yetki iddiasında bulunanlar hala çoğuldur. Oysa şehir, imparatorluk veya ulus devlet olsun, herhangi bir mekandaki siyasal erkin tekilleşmesi hem iç hem de dış güvenliğin sağlanmasında zorunludur. Üstelik bugün daha önemli hale gelen şey iç güvenlidir. Bütün dünyanın tek bir şehir olmaya doğru gittiğinden bahsediliyorsa, artık şehrin dışında surlara gerek yoktur. Acil olarak sağlanması gereken şey bu biricik şehirdeki sakinlerin her alandaki güvenliğidir. Ne var ki, mekan tekilleşmekle birlikte, benzer eğilimin -örneğin küresel bir imparatorluk- (Hardt ve Negri, 2000) siyasal yapılanmalarda henüz ortaya çıkmadığı gözlenmektedir. Bir diğer deyişle, biricik şehrin çeşitli bölgeleri siyasal olarak hala birbirine eklenmemiş görünmekte ve kısmen kendi başlarına hareket etmeye devam etmektedir.

¹⁵ Küreselleşmenin devam eden bir süreç olduğu ve her geçen gün devletin egemenliğinin aşındığı iddia edilmekle birlikte (Bauman, 1998), bu aşınmanın yakın gelecekte mevcut devletler sistemini kökten dönüştürmesi beklenmemektedir (Gilpin, 1998).

Dolayısıyla küresel şehirdeki güvenlik sorunları egemenlerin çoğulluğundan kaynaklanan nedenle sahipsiz kalmaktadır.¹⁶

Ancak bu sahipsizlik sorununun bir yönünü teşkil etmektedir. Küresel şehir açısından daha önemli olan şey, hem egemen devletlerin hem de onların oluşturduğu uluslararası sistemin küresel şehirdeki güvensizliği daha da artırıyor olmasıdır. Küresel şehrin mahalleleri arasında tanımlanmış noktalarda ulus devletlerce sınır kontrollerinin yapılması güvenliğe katkı sağlayan değil, güvenliği riske atan bir uygulamadır. Suç işlemeyi planlayan birinin bilinen kontrol noktalarını aşmak için de bir plan yapması ve bunda başarılı olması kuvvetle muhtemeldir. Oysa, normal bir şehirde öyle belirlenmiş noktalarda her zaman denetim yoktur. İnsanların hareket özgürlükleri vardır. Denetimler, suçluların daha kolay yakalanabilmesi için sadece olağanüstü durumlarda ve başkalarınca bilinmeyen noktalarda yapılır. Küresel şehrin güvenliğine bu anlamda en büyük tehditlerden birini, mahalleler arasındaki sokaklarda önceden tanımlanmış bölgelerde ulus devletçe hala yapılan sınır kontrolleri teşkil etmektedir. Örneğin, Afganistan'dan Avrupa'ya olan uyuşturucu trafiğinin güney yolunu Afganistan-İran-Türkiye-Balkanlar-Avrupa oluşturur. Uyuşturucunun bu yolu takip edeceği ve her bir devletin giriş ve çıkışında denetime tabi tutulacağı açıktır. Bunu bilen uyuşturucu tacirleri tabiatıyla var olan bu sisteme göre plan yaparak uyuşturucunun çoğu durumda sorunsuz biçimde Afganistan'dan Avrupa'ya ulaştırılmasını sağlamaktadır. Halbuki bu sınır kontrollerinin olmadığını, Afganistan'dan alınan maddenin ve onu taşıyan aracın önceden belirlenmiş ve bilinen noktalarda denetime tabi olmayacağını varsayalım. Diğer bir deyişle bu hareket tek bir ülke içinde gerçekleşiyor olsun. Bu durumda uyuşturucunun Afganistan'dan Avrupa'ya sorunsuz ulaşımı zorlaşacaktır. Zira çıkış-varış noktaları arasında nerede denetim yapılacağı önceden bilinmediğinden, uyuşturucu ticareti güvenlik güçlerine karşı daha savunmasız kalabilecektir. Benzer mantık küresel terör, insan kaçakçılığı ve daha başka küresel suç teşekküllerine de uygulanabilir.

Devletin egemen konumu ve bunun doğal uzantısı uluslararası sistem sadece suçlardan kaynaklanan güvenlik sorunlarını arttırmakla kalmaz, aynı zamanda çevre kirlenmesi, insan sağlığı, işsizlik, siyasal baskı ve nükleer tehdit gibi sorunları da teşvik eder. Bu nokta da iki boyuttan değerlendirilebilir. *Birincisi*, “ulusal-küresel çıkar” gerginliğine ilişkin “siyasal boyut”tur. Küresel sorunların çözümüne yönelik halihazırda uluslararası örgütler çerçevesinde taraflar arasındaki müzakereler egemenlik ilkesine bağlı kalınarak yürütülmekte, doğal olarak tarafların “ulusal çıkarları”nın en üst noktaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Uluslararası ilişkiler düzeninde ulusal çıkar kavramının kapsamı da devletlerin sahip oldukları güç (Morgenthau, 1992) veya elde ettikleri güvenli konumdur

¹⁶ Bu sahipsizliğin giderilmesi için öne sürülen “küresel toplum” söylemi, devletin egemenliğini sınırlandırmayı ve küresel sorunların aşılmasında dünya çapında küresel sivil örgütlenmeyi amaçlayan önerilerden biridir (Keyman, 2000).

(Waltz, 1979). Daralan küresel mekan her geçen gün şehir özelliği göstermesine karşın, mekanın yönetiminde söz sahibi olanlar hala klasik anlamıyla ulusal çıkar peşindedir. Oysa yeni şehrin sahip olduğu sorunlar ancak “küresel çıkar” kavramıyla aşılabılır. Uluslararası ikili, bölgesel veya çok taraflı örgütsel girişimler ideal olarak küresel çıkar tanımını üzerine bina ediyor olsalar da; müzakerelerin yapılması, kararların alınması ve uygulanması sürecinde egemenlik ve buna göre düzenlenmiş olan uluslararası sistemin gereği olarak ulusal çıkar ön plandadır. Ulusal çıkarın belirleyiciliği uluslararası girişimlerin çoğu durumda sonuçsuz kalmasına neden olmakta ve küresel şehirdeki sorunların büyümesine yol açmaktadır.¹⁷

İkincisi ise, kuzey-güney (gelişmişler-gelişmemişler) bağlamındaki “ekonomik boyut”tur. Serbest pazardaki rekabet şartlarının gereği olarak son yıllarda üretim yapısında bölgeler arasında ciddi bir kayma yaşanmıştır (Özer, 2008). Çevre kirliliği yaratan ve emek yoğun katma değer gerektiren birçok sektördeki üretim artık batılı ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru kaymıştır. Pazar ekonomisi mantığı kapsamında bu kayışın makul açıklamaları vardır. Refah anlamında bugün dünyanın zirvesinde bulunan gelişmiş ülke insanı artık emek yoğun işi tercih etmemekte, ayrıca bu ülkeler çevre kirliliği konusunda katı önlemler almaktadır. Diğer yandan, gelişmemiş güney ülkelerinde işsizlik önemli bir sorundur ve bunun giderilmesinde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının işlevi hassastır. Bu nedenle özellikle 1980’lerden sonra ağır sanayi şeklinde tanımlanan sektörlerdeki üretim tesisleri başta Çin olmak üzere Güneydoğu Asya ülkeleri ile Meksika ve Brezilya gibi Latin ülkelerine kaymıştır.¹⁸ Güney için işsizlik sorununa çözüm gibi görünen bu yeni işbölümü aslında dünyanın küresel bir şehre dönüşmesini hızlandırmış ve güney ülkelerinin bu şehir içinde varoşlaşmasını da beraberinde getirmiştir.¹⁹ Daha önce ifade edildiği gibi, gıda ve barınak gibi temel ihtiyaçlarda geleneksel yöntemlerle kendi kendine yetebilen bir kısım ülkeler yeni işbölümü nedeniyle tamamen sanayi ürünlerine bağımlı hale gelmişlerdir (inorganik gıdalar, yeni moda ve ucuz giyim kuşam, şehirleşmenin zorunlu kıldığı yeni konutlar gibi).

¹⁷ Bu duruma 2008 yılı içerisinde iki önemli örnek vermek mümkündür. Birincisi, atmosfere zehirli gaz salınımını sınırlandıran Kyoto Protokolü’nün birçok büyük devlet tarafından hala onaylanmamış olmasıdır. İkincisi ise, Dünya Ticaret Örgütü çerçevesinde yürütülen tarım ürünleri ticaretine ilişkin müzakerelerin sonuçsuz kalmasıdır. Her ikisinde de belirli ülkelerin ulusal çıkarları baskın çıkmış ve uluslararası girişim küresel şehrin sorununu çözmekte yetersiz kalmıştır.

¹⁸ Sanayinin küresel çapta mekan değiştirmesi, batılı sanayi toplumunun artık “sanayi sonrası toplum”a dönüşmekte olduğu (Bell, 1973) tezini doğrulamıştır. Küresel şehirdeki kuzey-güney (merkez-varoş) ayrımı, şehrin iki bölgesi arasındaki toplumsal farklılıkları teyit etmektedir. Bir tarafta sanayi ötesi nitelikler belirirken, diğer yanda sanayileşme tüm hızıyla devam etmektedir. Böyle bir farklılık küresel mekanın tek bir şehir olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmez. Varoşlar şehrin atölyesine dönüşmüştür.

¹⁹ Ekonomik faaliyetlerde şehirlerin her zaman daha verimli olduğu iddia edilir (Savitch, 1996). Dolayısıyla küresel ekonomide meydana gelen bu kayma sonuçta verimlilik arayışından kaynaklanmaktadır ve kürenin tek bir şehir haline gelme sürecini hızlandırmaktadır.

Güney ülkelerinin küresel ekonomiyle bu şekilde bütünleşmesi hem batılı sermayenin hem de yerel insanların ortak çıkarlarına dayanmakta olup, bölgeler arasındaki yeni işbölümünün ileri düzey kapitalizmin bir gereği olduğu ifade edilir (Amin, 1997). Birinci taraf üretim sürecini ve buna bağlı diğer ekonomik faaliyetlerini rahatlıkla sürdürürken, ikinci taraf da kısmen modern hayatla tanışmış ve bunun için gerekli olan işi bulmuştur. Bir diğer ifadeyle, sanayinin taşraya doğru kayması neticesinde “küresel köy” şehirleşmeye başlamıştır (Harper, 1989). Halihazırdaki bu kurguda güneydeki devletler özellikle yabancı sermayeye güvenlik sunan yerel siyasal birimlere dönüşmüştür.²⁰ Bu durum aynı zamanda güney ülkelerindeki devletlerde bir otorite krizinin yaşanmasını da beraberinde getirmiştir (Rosenau, 1992). Zira küresel/yerel talepler çatışmasında devletin daha çok küresel ekonomik güçlerin beklentileri doğrultusunda hareket ettiği ve yerel ihtiyaçları bu kapsamda ele aldığı izlenimi yaygınlaşmaktadır. Küresel şehrin varoşlarındaki bu mutabakatın, tarafların yukarıda bahsedilen çıkarları nedeniyle, görünür gelecekte bozulması ve küresel şehrin sorunlarının çözümüne yönelmesi ihtimali oldukça zayıftır. Güneyde de kuzeydekine benzer çevre standartlarının gelişmesi veya ucuz işgücü avantajını yok edebilecek demokratikleşmenin ve sosyal hakların sağlanması yakın zamanda beklenebilecek gelişmeler değildir. Ayrıca, küreselleşmenin bir boyutunun da devletlerin ekonomik alandan çıkarılması olduğu dikkate alındığında, küresel şehirdeki yaşam savaşı Darvinci bir rekabet ortamı yaratmaktadır (Currie, 1998: 134). Kuzey-güney ülkeleri arasındaki refah farkının artma eğiliminde olması ve küreselleşmenin kazanan ve kaybeden taraflarının bulunması (Öniş, 2000) bu iddiayı doğrulamaktadır. Siyasal ve ekonomik nedenlerin bir sonucu olarak çözüme kavuşturulamayan küresel şehirdeki güvenlik sorunları yine aynı nedenlerden ötürü büyümeye devam edecekmiş gibi görünmektedir.

Küreselleşme, dünya çapında tek bir şehir yaratma süreci olarak devam etmektedir. Diğer yandan küresel şehirdeki güvenlik sorunlarının sadece “dışsal ve askeri” olarak tanımlanma imkanı büyük ölçüde kaybolmaktadır. Dünyayı kapsayacak biçimde ortaklaşan ve çok boyutlu bir niteliğe bürünen sorunların çözümü, güvenlik (iç-dış) merkezli bir kuruluma sahip olan ulus devletin gücünü aşmaktadır.²¹ Egemenlik ilkesine göre hareket eden ulus devletlerce oluşturulan uluslararası örgütler de küresel sorunların çözümünde nihayetinde devletin taşıdığı kronik sınırlılıklara sahiptir. Üstelik devletlerin egemen konumu ve buna göre yapılanmış olan uluslararası sistem küresel şehirdeki güvensizliği arttırıcı unsurlar olarak belirmektedir. Devletlerin egemenlik üzerinde hala ısrar etmeleri küresel ortamda şehirlerin çoğulluğu anlayışına dayalıdır. Her bir ulus devlet, ortaya

²⁰ Amin (1997), devletlere küresel ekonominin gerekleri oranında ihtiyaç duyulacağını ifade eder, ki bunların başında da yerel güvenlik gelir.

²¹ Devletin yetersizliği sadece ulusal sınırlar bazında olmayıp, örneğin Sassen’in (2001) kavramlaştırdığı “küresel şehirler”de bile devletin ulus-merkezli niteliği azalmaktadır.

çıkan küresel güvenlik açmazlarının varlığına rağmen, kendisini bir şehir gibi algılamakta ve ulusal çıkarları önceliğinde hareket etmektedir.

Küreselleşmenin insanlığı tek bir mekanda toplamakta olduğu gerçeği herkes tarafından kabul edilmekle birlikte, bu biricik mekanın nasıl bir yer olarak tanımlanması gerektiği konusunda henüz bir anlaşma yoktur. Küresel köy, sanal dünya, yeni uluslararası düzen, post-modern hayat, bilgi toplumu gibi birçok nitelime ileri sürülür. Ancak, bunların hiçbiri bugün içinde bulunduğumuz dünya gerçeğinin mekansal boyutunu anlatmakta yeterli olmayıp, bu yüzden küresel niteliğe bürünmeye başlayan güvenlik sorunlarının çözümüne de katkıları sınırlıdır. Halbuki içinde bulunduğumuz dünya sonuçta modern bir dünyadır. Modernlik birçok bakımdan şehirleşme demektir. Dünya çapındaki ilişkiler ağının yoğunlaşması ve iletişim teknolojilerinin yardımıyla hızlanması sonucunda dünyayı tanımlamak için kullanılan “küreselleşme” kavramı her şeyden önce mekana ilişkindir. Bugün tecrübe etmekte olduğumuz en önemli olgulardan biri aslında “mekan daralması”dır. Bir diğer deyişle, modernleşme ve şehirleşme bağlamında dünyanın her bir noktasının gittikçe birörnekleşmesi ve bunlar arasındaki ilişkilerin ve bağımlılığın yoğunlaşmasıyla, dünya tek bir mekan biçimini almaktadır. Bu mekanı tanımlayacak en işlevsel kavram da “küresel şehir”dir. Ancak bu, küresel şehir oluşumunun sona erdiği anlamına da gelmemektedir. Bir süreç olan küreselleşmeye paralel biçimde küresel şehrin kurulumu da devam etmektedir.

5. Sonuç

Mekanın daralması anlamında küreselleşmeyi nitelemek için kullanılan “küresel köy” tanımlaması hem bugün içinde bulunduğumuz dünya gerçekleriyle hem de daralan mekanın fiziksel ve toplumsal yapısıyla uyumlu değildir. Küreselleşme sonuçta modern sürecin bir devamı niteliğindedir ve bundan ötürü şehirleşmeyle iç içe olan bir olgudur. Bu yüzden, daralan mekanın fiziksel yapısı sonuçta şehirdir. Aynı biçimde küreselleşen dünyada tanık olunan toplumsal ilişkiler de modernleşmeyle sıkı sıkıya bağlıdır. Resmi kimlik kartları veya sanal alemde kullanılan ID ve şifreler ilişkilerin resmi boyutunu oluşturur. Şehirleşmenin en önemli niteliklerinden biri olan parasal ilişkiler küreselleşen dünyada belki de her zamankinden daha işlevsel hale gelmiştir. İletişim teknolojileri sayesinde hem resmi hem de parasal ilişkilerin her geçen gün daha fazla sanal dünyada yürütülüyor olması, içinde bulunduğumuz ortamın şehir olduğunu gösterir. Bütün bunlara ek olarak, küresel mekandaki insanların konuşlanış biçimi de şehre benzemektedir. Ekonomik, siyasal veya kültürel ölçütler yönünden sakinler arasında var olan uçurum bunu göstermektedir. Bu çerçevede, küreselleşme sürecinin ortaya çıkarmakta olduğu mekan şehirlerin tekilleşmiş biçimi olan “küresel şehir”dir. Coğrafyalar arasında dev göç hareketleri olmadan bütün toplumlar sahip oldukları niteliklerle kendilerini tek bir şehirde bulmuş durumdadır.

Şehrin tekilleşmesine paralel olarak insanlığın karşılaştığı güvenlik sorunları toplumsal yaşamın her alanını kapsamaya başlamış, aynı zamanda herkesin birbirine olan bağımlılığının bir sonucu olarak bütün insanlığı içerecek biçimde ortaklaşmıştır.²² Modernleşme sürecinin başında önce şehirleri çevreleyen surlar yıkılmış, ardından gelen ulus devletleşmeyle şehirler ulusal sınırlar içinde konuşlanmıştır. Son dönemde etkisi gittikçe artan küreselleşmeyle de ulusal sınırların belirleyiciliği azalma yoluna girmiştir. Böyle bir ortamda güvenlik konusu küresel düzenin en önemli açmazlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada ifade edilen güvenlik, eski şehir devletlerine veya modern ulus devletlere karşı dışarıdan gelebilecek tehditlere ilişkin değildir. Küreselleşmeyle birlikte tehdit dışsal bir tanımlama olmaktan çıkıp artık küresel şehrin iç sorunu haline gelmiştir. Surların veya ulusal sınırların içinde güvenlik nasıl sağlanıyorsa, artık küresel şehirde de böyle bir yöntem bulunması gerekmektedir. Terörden ekonomik sorunlara, çevre kirlenmesinden inorganik gıdalara kadar birçok sorun artık bütün şehrin sorunu olmuştur.

Geleneksel olarak iç ve dış güvenliği sağlama görevi üstlenmiş olan ulus devletler ve onların oluşturmuş olduğu uluslararası yapı, çok boyutlanan ve ortaklaşan küresel güvenlik sorunlarının aşılmasında fazla etkin olmadıkları gibi, küresel şehirdeki güvensizliği arttırıcı unsurlar olarak belirmektedir. Zira egemenliğe dayalı yetkilere sahip aktörlerin hala çoğul biçimde bulunması daralan mekanın gereklerine uygun düşmemektedir. Sonuçta her şehrin bir yöneticisi vardır. Eğer şehrin belli bölgelerinde özerk biçimde yöneticilik iddiası taşıyan aktörler varsa, şehrin kaos içinde kalması beklenen sonuçtur. Son dönemde dünya çapında artan savaşlar, terör eylemleri, ekonomik sorunlar, çevre kirlenmesi, gıda bozulması, nükleer teknolojiye sahip olma isteği ve insan kaçakçılığı gibi güvenlik sorunları küresel şehirdeki kaosu işaretlerini vermektedir. Bugün gelişmiş ülkelerin kurtarılmış bölgeler olarak küresel şehrin belirli alanlarında sahip oldukları güvenlik ve refah, mekanın daralmasına bağlı olarak her zamankinden daha fazla rahatsız edilmeye elverişlidir.²³ Ulusal-küresel çıkar gerginliğinde hala ulusal çıkarları ön planda tutmak zorunda olan ulus devletlerin, varlık nedenleri ve kurulumları itibariyle küresel sorunları çözmede yetersiz kalacakları açıktır. Devletlerin oluşturmuş olduğu uluslararası örgütler de doğal olarak benzer yetersizliklere sahiptir. Ayrıca, kuzey-güney ayrımı kapsamında hem siyasal hem de ekonomik gerekçelerle küreselleşmenin olumsuz yanları olarak büyüyen küresel sorunlara devletlerin mevcut yapı içinde esaslı el atması imkanı oldukça sınırlıdır. Nihayetinde küresel çapta şehir tekilleşirken, şehrin içindeki yetki dağılımı çoğul niteliğini korumaktadır. Küreselleşme içinde ulus devletlerin varlıklarının görünür

²² Mekanın daralmasını ve şehrin tekilleşmesini “dünyanın ve insanın sıkışması” (Sayar, 2001) olarak tanımlamak mümkündür. Güvenlik sorunlarının çeşitlenmesi ve kürenin iç sorunu biçimine dönüşmesi bu sıkışmışlığın bir dışavurumu olarak ele alınabilir.

²³ ABD’ye karşı yapılan 11 Eylül saldırıları bu durumun tipik bir örneğidir.

gelecekte sürmesi beklenmektedir (Gilpin, 1998). Bu durum, şehrin güvenlik sorunlarının her geçen gün daha da büyümesine zemin hazırlamaktadır.

Şehir biricik hale gelmekte olduğundan dolayı, güvenlik konusu da bir sürü şehrin var olduğu -egemen ulus devletlerin oluşturduğu uluslararası sistem gibi- ortamın gerektirdiği şartlara göre değil, tek bir şehirde iç güvenliğin nasıl sağlandığı noktasından hareket edilerek ele alınmalıdır. Küresel şehirde güvenliğin sağlanması için dünyanın tek bir şehir biçiminde kavramlaştırılması, bu mekandaki yetki dağılımının da şehrin tekilliğiyle uyumlaştırılması gereklidir. Bu uyumlaştırmanın halihazırdaki uluslararası örgütler yoluyla sağlıklı bir çözüm yoluna konması zor görünmektedir. Üstelik şehirdeki siyasal yetkinin parçalanmışlığına bağlı olarak uyumsuzlaştırma daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ancak, uluslararası sistemdeki mevcut siyasal yapı ve onun içindeki aktörlerin küresel sorunları ele almakta sahip oldukları yetersizlikler, sosyal bilimlerin farklı disiplinleri tarafından “küresel şehir” kavramlaştırması geliştirilmesine engel değildir. Sosyal bilimlerdeki kuramsal girişimlerin toplumsal yaşamın döngüsünü değiştireci veya dönüştürücü işlevleri bulunmaktadır (Giddens, 1984). Bu çerçevede, toplumsal ilişkiler bağlamında kürenin tek bir birim haline geldiği kabulünden hareketle yapılan “küresel toplum” (Held, 1995; Spbey, 1996) veya “küresel sosyoloji” (Skclair, 1991; Robertson, 1992) gibi kavramlaştırmaların modern şehrin yapılanmasıyla ilişkilendirilmesi, küresel düzeydeki güvensizliğin dinamiklerinin anlaşılmasına katkı yapabilecektir. Küresel şehirdeki güvensizliğin mekansal çerçevesi kavramlaştırılabilirse, bugünün dünyasında devletler arasındaki siyasal yetki dağılımının ne ölçüde işlevsel olduğu da ortaya çıkacaktır. Süregelen küreselleşme veya küresel köy söylemleri mekan-zaman daralması veya sıkışması üzerinde dururken, şehirleşmeyi sürekli yaygınlaştıran modernitenin son aşamasında bütün dünyanın tek bir şehir biçimine bürünebileceği olasılığını görmezden gelir. Bu ihmalde ulus devlet merkezli siyasal yapılanmanın payı büyüktür. Böyle bir ihmal doğal olarak insanlığın bugün karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarının kimi zaman sahipsiz kalmasına, öteki zamanlarda ise bizzat söz konusu siyasal yapı tarafından ağırlaştırılmasına yol açmaktadır. Oysa insanlık büyüyen, yoğunlaşan ve biricikleşen bir şehir olgusuyla yüz yüze bulunmaktadır. Farklılaşan, içselleşen ve ağırlaşan güvenlik sorunlarına çözüm üretilmesi; aynı zamanda ulus devlet eksenli siyasal kurulumun oluşmakta olan küresel şehir mekanıyla nasıl veya ne kadar uyumlaştırılabileceğinin gösterilebilmesi için; dünyanın mevcut durumuna küresel şehir açısından bakılması gerekli görünmektedir.

Bilgi teknolojilerindeki baş döndürücü gelişme, ekonomik ilişkilerin gittikçe ulusal sınırların ötesine kayması, insan hakları ve çevre sorunları gibi alanlarda ortak bilincin ortaya çıkması gibi olgular etrafında tartışılan küreselleşme sürecinde şehrin mekanı önceki dönemlerle karşılaştırmayacak kadar dönüşmüştür. Önceden, kendine özgü yerleşkesi ve bunu çevreleyen coğrafi veya siyasal sınırları bulunan şehir, insanların belirli uğraşlar sonucunda ulaşabildikleri ve kabul gördükleri ayrı bir

mekandır. Küreselleşme şehri bu niteliğinden kurtarmıştır. Şehir artık varılacak bir yer olmaktan çıkmış, her yere varan ve bütün küreyi kapsayan biricik mekan olmaya başlamıştır. Bu aslında insanlığın gelişiminde önemli bir aşamadır. Böylece insanlar arasındaki kırsal-kentli ayırımı yok olmaya yüz tutmuş, siyasette, ekonomide, toplumsal yaşamda ve kültürel alışkanlıklarda eşitlik olarak yorumlanabilecek bir homojenleşme baş göstermiştir. Küredeki bütün insanlara köy-kent ayırımı olmadan modern birçok hizmete erişim olanağı sunulmuştur. Üstelik homojenleşme sadece maddi imkanlarla da sınırlı değildir. Kültür, insan hakları, demokratik değerler ve çevre duyarlılığı gibi normatif alanlar da da bütün küre tek bir şehre benzemeye başlamıştır.

Bu olumlu tabloya karşın, küreselleşmenin insanlığın önüne koyduğu devasa şehir kendi ölçeği oranında sorunlarla birlikte var olmaktadır. Sorunların ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve güvenlik boyutlarından bahsedilebilir. Ekonomik faaliyetlerdeki rekabetin artık küresel bazda yürütülüyor olması, rekabet şartlarını gittikçe insanlık dışı bir niteliğe sokmaktadır. Özellikle çevre katliamına, gıda katkılarına bağlı ortaya çıkan sağlık sorunlarına bu açıdan bakmak gerekir. Siyasal olarak dünyadaki devletler birörnekleşmekte, aslında bu durum seçim sandıklarında var olduğuna inanılan seçenekleri yok etmektedir. Zira liberal-demokratik model eşliğinde herkesin sahip olmaya çalıştığı değerler ekonomi politikalarının büyük oranda devletten bağımsızlaştırılmasını içerdiğinden, insanların seçme iradeleri anlamsızlaşmaktadır. Üstelik siyasetin hala ulusal sınırlar çerçevesinde yürütülmesi, oluşan siyasal iradelerin küresel şehir olgusunu kavrama imkanını daraltmakta ve küresel ölçekteki ekonomik yapının yoğunluğunu arttırmaktadır. Rekabetin insanlık dışı niteliğe bürünmesi ve siyasetin prosedürel yönünün ağır basması oluşmakta olan küresel toplumun şehrin yönetimine katılma şansını daralttığı gibi, şehrin ölçeğine bağlı olarak toplumsal katmanların yaşam standartları arasındaki fark uçurum noktasına gelmektedir. Öte yandan, yerel kültürlerin bu sürecin önünde dayanma güçleri azalmaktadır. Bu gelişme sonucunda dünyadaki kültürel mozağin zamanla yok olması beklenebilir. Bütün insanlık tek bir şehirde şehirlileşme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Küresel toplumun oluşumunda yerel kültürlerin yok olmaya yüz tutması olağan bir gelişme olmakla birlikte, bu durum aslında çok önemli bir boşluğa yol açmaktadır. Bu da kendisini güvenlik planlamasında göstermektedir. Bir tarafta her alanda kendini hissettiren homojenleşme olgusu vardır; diğer tarafta bilgi teknolojisi yoluyla homojenleşen sakinler arasındaki yaşam kalitesinin farklılığı herkes tarafından gözlenebilir duruma gelmektedir. Bu süreçte, yerel kültürlerin toplumları kendi sınırları dahilinde tutarak küresel güvenliğe katkı yapmaları zorlaşmaktadır. Zaten bu nedenden dolayı şehrin sakinlerinin taşıdığı güvenlik endişelerinin hem çeşitliliği artmış hem de bunlar ortaklaşmıştır. Üstelik bunlarla ilgilenebilecek siyasal yapı henüz oluşturulabilmiş değildir; ulus düzeyinde var olanlar da kısmen güvensiz ortamın yaygınlaşmasına katkı yapmaktadır.

Sonuç olarak küreselleşme süreci pekçok açıdan insanlık için olumlu gelişmelere kapı aralarken, diğer yandan da birçok belirsizliği ve bunlardan kaynaklanan sorunları beraberinde getirmiştir. Bunların başında gelenlerinden biri de “küresel şehir”dir. Nasıl yönetilebileceği konusunda birçok soru işareti bulunmakta ve bunlar da şehri güvensiz kılmaktadır. Eski şehirlerde güvenlik sorunu genelde dış kaynaklı iken, küresel şehirde artık içselleşmiştir. Küreselleşme şehirlerin etrafındaki surları yıkarak hepsini birleştirmiş, insanların şehirli olmamak gibi bir seçeneği kalmamıştır. Buna karşın, şehrin mekansal genişliği, mahalleleri arasındaki bağların yoğunluğu ve karmaşıklığı nedeniyle şehir sakinlerinin karşı karşıya kaldıkları belirsizlikler artmış; bunlardan kaynaklanan güvenlik açmazları da yönetilemez bir konuma gelmiştir. Bu bağlamda, küreselleşmenin insanlığı getirdiği mekanın tek bir şehir olduğu noktasından hareket edilmesi, bu belirsizliklerin anlaşılmasına, kavramlaştırılmasına ve bir kısım güvenlik önlemlerinin alınmasına katkı yapabilecektir.

Kaynaklar

- ALBROW, M. ve KING, E. (ed.) (1990), *Globalization, Knowledge and Society*, London: Sage Publications.
- ALBROW, M. (1996), *The Global Age: Sate and Society Beyond Modernity*, Cambridge: Polity Press.
- AMIN, S. (1997), *Capitalism in the Age of Globalization*, London: Zed Books.
- ATAMAN, G. (2001), *İşletme Yönetimi: Temel Kavramlar & Yeni Arayışlar*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- ATASOY, F. (2007), “Kültürler Üzerinde Bilişim Devriminin Etkileri”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 163-78.
- ATEŞ, D. (2006), “Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu?”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7 (1), 25-38.
- AYDOĞAN, A. (2000), *Şehir ve Cemiyet*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- BAUMAN, Z. (1998), *Globalization: The Human Consequences*, New York: Columbia University Press.
- BECK, U. (1992), *The Risk Society: Toward a New Modernity*, London: Sage Publications.
- BELL, D. (1973), *The Coming of Post-Industrial Society*, New York: Basic Books.
- CASTELLS, M. (2000), *The Rise of the Network Society*, London: Blackwell Publishing.
- COHEN, R. ve KENNEDY, P. (2000), *Global Sociology*, New York: New York University Press.
- CURRIE, E. (1998), *Crime and Punishment in America*, New York: Henry Holt.
- ERHAN, Ç. (2001), “ABD’nin Ulusal Güvenlik Anlayışı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56 (4), 77-93
- FRIEDMAN, J. (1986), “The World City Hypothesis”, *Development and Changes*, 17 (1), 69-84.
- (1995), “Global System, Globalization and the Parameters of Modernity”, içinde M. Featherstone, S. Lash ve R. Robertson (eds.), *Global Modernities*, London: Sage Publications, 69-90.
- GIDDENS, A. (1984), *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*, Berkeley: University of California Press.

- GIDDENS, A. (1990), *The Consequences of Modernity*, Standford: Standford University Press.
- GILPIN, R. (1998), "The Nation State in the Global Economy", içinde D. Held ve A. McGrew (eds.), *The Global Transformations Reader*, Britain: Polity Press, 349-358.
- HELD, D. (1995), *Democracy and the Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance*, Cambridge: Polity Press.
- HAMNETT, C. (1994), "Social Polarisation in Global Cities: Theory and Evidence", *Urban Studies*, 33 (8), 401-24.
- HARDT, M. ve NEGRI, A. (2000), *Empire*, Cambridge: Harvard University Press.
- HARPER, C. (1989), *Exploring Social Change*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- HARVEY, D. (1990), *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*, Oxford: Basil Blackwell.
- HOBBS, T. (1991), *Leviathan*, Cambridge: Cambridge University Press.
- KEYMAN, E.F. (2000), *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- KLEYMAN, M. (2007), "Global City and Global Village: The Emergence of Urban-Rural Conflicts in Central Russia", *Anthropological Notebook*, 13 (1), 57-65.
- LONG, D. (1977), *Bentham on Liberty: Jeremy Bentham's Idea of Liberty in Relation to his Utilitarianism*, Toronto: University of Toronto Press.
- MCLUHAN, M. (1962), *The Gutenberg Galaxy*, London: Routledge.
- MORGENTHAU, H.J. (1992), *Politics Among Nations*, New York: McGraw Hill.
- NISBET, R.A. (1981), *The Quest for Community*, Oxford: Oxford University Press.
- OHMAE, K. (1990), *The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy*, New York: Harper Business.
- O'SULLIVAN, N. (1998), "Concept and Reality in Globalization Theory", içinde C.P. Rao (ed.), *Globalization, Privatization & Free Market Economy*, Westport: Greenwood Publishing, 11-27.
- ÖNIŞ, Z. (2000), "Neoliberal Globalization and the Democracy Paradox: Interpreting the Turkish General Elections of 1999", *Journal of International Affairs*, 54 (1), 283-306.
- ÖZER, M.A. (2008), "Küreselleşme Kısacasında Yönetim", <http://www.ceis.org.tr/dergi/docs/makale232.pdf>, Erişim Tarihi 1/9/2008.
- ROBERTSON, R. (1992), *Globalization: Social Theory and Global Culture*, London: Sage Publications.
- ROBERTSON, R. (1995), "Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity", içinde M. Featherstone, S. Lash ve R. Robertson (eds.), *Global Modernities*, London: Sage Publications, 25-44.
- ROSENAU, J.N. (1992), "The Relocation of Authority in a Shrinking World", *Comparative Politics*, 24 (3), 253-63.
- SALUR, H. (2006), "Küreselleşme Bağlamında Din ve Terörizm", Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SASSEN, S. (2000), *Cities in a World Economy*, Thousand Oaks: Sage Publications.
- (2001), *The Global City: New York, London and Tokyo*, Princeton: Princeton University Press.
- SAVITCH, H.V. (1996), "Cities in a Global Era: A New Paradigm for the Next Millennium", içinde M. Cohen, B. Ruble, J. Tulchin ve M. Garland (eds.), *Preparing for the Urban Fortune: Global Pressures and Local Forces*, Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press, 39-65.
- SAVITCH, H.V. ve KANTOR, P. (2002), *Cities in the International Marketplace: The Political Economy of Urban Development in North America and Western Europe*, Princeton: Princeton University Press.
- SAYAR, K. (2001), "Küreselleşmenin Psikolojik Boyutları", *Yeni Symposium*, 39 (2), 79-94.

- SCHMITT, C. (1985), *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty*, Translated by George Schwab, Cambridge: MIT Press.
- SLABBERT, N.J. (2006), “The Future of Urbanization”, *Harvard International Review*, [http://hir.harvard.edu/articles/print.php?article=1437 \(1 of 6\)6/19/2006](http://hir.harvard.edu/articles/print.php?article=1437%20(1%20of%206)6/19/2006), Erişim Tarihi 9/9/2008.
- SKLAIR, L. (1991), *Sociology of the Global System*, Baltimore: John Hopkins University Press.
- SPYBEY, T. (1996), *Globalization and World Society*, Cambridge: Polity Press.
- TÖRENLI, N. (2005), “e-Devletin Ekonomi-Politiğine Giriş: Kullanıcı Dostu Ortamlarda ‘Sanallaşan’ Kamu Hizmetleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60 (1), 191-224.
- United Nations Development Programme (UNDP) (1994), *Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security*, Oxford: Oxford University Press.
- UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (UNDP) (1999), *Human Development Report 1999: Globalization with a Human Face*, Oxford: Oxford University Press.
- WALTZ, K.N. (1979), *Theory of International Politics*, New York: Random House.

Extended Summary

Security problem in the global city

Abstract

Although there is a widespread belief that modernity has transformed the world into a “global village”, current situation of the world is more suitable to be examined with the concept of “city” rather than “village”. In addition to many other phenomena, terrorism began to be qualified anymore with the adjective of “global” as a result of recent developments. Globalization of terror has increased question marks about how worldwide security is to be provided. Within this context in this essay, it is argued that globalization is making the world a single city rather than a giant village; security problem faced by people, communities, regions or states in the global city began to get a multi-dimensional character -beyond external and military-; current international structure based on the sovereignty of states increases insecurity in the global city; and ultimately conceptualization of the world as a city not a village is more suitable to tackle global security problems.

Keywords: Globalization, Global City, Security, State.

JEL classification: F52; H56; H70; N90; O14; Y80.

Although there is a widespread belief that modernity has transformed the world into a “global village”, current situation of the world is more suitable to be examined with the concept of “city” rather than “village”. In addition to many other phenomena, terrorism began to be qualified anymore with the adjective of “global” as a result of recent developments. Globalization of terror has increased question marks about how worldwide security is to be provided. In this essay, it is argued that globalization is making the world a single city rather than a giant village; security problem faced by people, communities, regions or states in the global city began to

get a multi-dimensional character -beyond external and military-; current international structure based on the sovereignty of states increases insecurity in the global city; and ultimately conceptualization of the world as a city not a village is more suitable to tackle global security problems.

In current literature, multinational character of inhabitants, high level of integration with the world economy and trade and openness to outside world are main criteria to describe a city as “global”. But the concept of “global city” analyzed in this essay is related to the emerging phenomenon of the globe as a single location for all human beings to live. This concept of “global city” is proposed as a more appropriate alternative replacing that of “global village” which implies that economic, political, social, cultural or other kinds of relations connecting all parts of the globe are to transform the world into a giant village. There are mainly two grounds of this argumentation. *First* is related to the quality of the location. If globalization is commonly treated as the latest stage of modernism, and if the city is one of the most visible representation of modern life style, then global location should be defined in terms of city. Notion of city is expanding itself all over the world. *Second* is related to the figures of distribution in that location. In terms of distribution of wealth and statute, global world is more similar to the city rather than a village. Distribution is dramatically unequal in the city in contrast to the case in the village. Level of differences, for instance, between the poorest and the richest, the least educated and the most educated, the most authorized and the layman are more visible in the city. In this respect globalized world is representing the state of a single city, just because those differences are rapidly growing instead of falling. For that reason, it is clear that globalization is transforming the world into a single city, not a village. Consequently, security problems faced by humanity should be assessed according to this fact, instead of a single village or of plurality of cities.

Notion of security in international system composed of sovereign nation states is handled more related to outside world. It is assumed that state overcomes domestic security problems as a result of its sovereign position in the society. So threats originating from outside are more vital and defined in terms of national security. As a result, it is generally accepted that defense or military measures are more important to tackle external threats challenging national security. In this paradigm, security is associated with defense measures taken against outside threats. This conception of security is individualistic in the sense that each actor -state- is primarily responsible for its own security. However, it is obvious that globalization intensifies interdependence among countries. Global problems are going out of the control of nation states. And the location is being single. This tendency erodes external dimension of security. With the transformation of world into a single city the problem of security becomes more intra-globe. So the appropriate concept to define the new circumstance is “security in the global city”, not “security of the global city”. In addition, characteristics of

emerging threats such as environmental pollution, inorganic foods, epidemic diseases, nuclear threats and terrorism are not in the form against which military measures are workable. City is associated more with civil life. Thus it is very usual that military bodies, techniques and machines constructed on the notion of plurality of cities -in the form of nation states- are unable to promise any hope for solving emerging security problems. Security in the global city is becoming more an internal issue and is gaining multi-dimensional characteristics. It is exceeding national borders and losing its military nature.

The location of human life is gaining a singular nature in the form of global city with the enforcement of globalizing forces. Accordingly, security issues are being internalized and becoming multi-dimensional. But the political spectrum that is composed of sovereign nation states is resisting against the singularization of human location. Under this context, nation states which are trying to form some multilateral initiatives like international organizations seem to be very ineffective to confront emerging threats. In fact, their ineffectiveness has severe results for security in the global city. Sovereign position of each nation state physically controlling a part of global landscape and a part of human kind is fundamentally in contradiction with the emerging phenomenon of global city. History of mankind shows that each city should have a single ruler to be stable, secure and prosperous. If there are others claiming the right to rule it, the result is chaos and war. So the position of sovereign states within the globalization forcing the world into being a single city is so much endangering security all over the world. Each state tries to control one part of the global city, which makes the city life so complicated and difficult to live and ultimately denies human security at the expense of the security of a specific district. Also it is very naive to expect something serious from international organizations, because they are constrained by the same limitations of nation states.

In conclusion, globalization is in a process of making the world a single city by the logic of modernity. It might be very early to argue that global city has already emerged. But it could be argued that globalization is currently forcing the world into this direction. Human kind is faced with new security problems in this global age. One of the most important factors leading to proliferations of threats is the uncertainty of how the coming global city shall be governed. It seems that while the actual process is going to a singular location that is described with the concept of “global city”, political forum is fragmented. This is a serious contradiction giving way to many uncertainties, which create many security problems. However, analyzing globalization process and its consequences with taking into account the phenomenon of global city could contribute to clarification of some uncertainties over the governance of it with, without or by transforming states.